

Historisk Samfund for Holbæk amt 50 år

Af **Eskild Nylev**

Den 15. februar 1906 stiftedes Historisk Samfund for Holbæk Amt ved et møde på Holbæk rådhus.

50 år er gået siden da, og vi mindes med tak de mænd, som tog denne opgave op. Alle de mænd, som stod som stifter af Historisk Samfund, er nu alle lagt i mulde, men deres indsats på dette område vil leve i taknemmelig erindring. Mænd som borgmester Hansen, Holbæk, redaktør Hansen, forstander Jens Nylev, Ubby, kredslæge Møller, Kalundborg, greve Brochenhuss Schach, Bjergbygård, forpagter F. Lunn, Knabstrup, og mange flere kunne nævnes, men lad det blive ved disse.

Endelig skal her nævnes den mand, som i de forløbne 50 år kom til at betyde mest for Historisk Samfund for Holbæk Amt, nemlig kommunelærer Albert Thomsen, Holbæk.

Albert Thomsen er kendt af alle, som har fulgt Historisk Samfunds arbejde igennem de sidste 35 år. I 1921 blev han første gang indvalgt i styrelsen som formand for redaktionsudvalget. Hans arbejde for denne sag er så velkendt, men på 50 årsdagen for Historisk Samfunds stiftelse, og i mindet om de mænd, som tog initiativet til dets oprettelse, skal Albert Thomsens arbejde ikke glemmes, og hele Holbæk amt skylder ham en varm tak for hans virke. Hans kendskab til amtets historie var stor, og meget af det, vi i dag ved om menneskenes daglige færden fra de ældste tider til vore dage her i amtet, skylder vi hans utrættelige arbejde. Intet var ham for småt og intet for stort, den jævne mands fortælling, som den lærdes granskning, alt blev føjet ind i den mosaik af slægternes liv og færden på godt og ondt.

I de sidste år blev det ham en opgave at anspore alle i am-

ter, der havde haft oplevelser af forskellig art under den tyske besættelse i de fem år fra 1940—45, og meget er ved hans eneriske arbejde blevet bevaret for eftertiden.

I begyndelsen af vort århundrede skete der et mægtigt skred i historieforskningen. Før 1900-tallet var det i væsentlig grad et arbejdsområde for fagfolk, men granskede historien uden egentlig tilknytning til den jævne mand, som i de fleste tilfælde stod ganske uden for dette arbejde. — Det var noget, der ikke vedkom ham.

Vel så han kæmpehøjene ligge derude — vel fandt han stenøksen på sin mark — vel så han den smukke gamle landsbykirke knejse højt over landsbyens gamle huse og vel så han de smukke herregårde i sin egn, men den rette forståelse af, at det var noget af ham selv, han her havde for øje, at det var hans forfædre, hans egen slægt, der her havde hamret og tømret for at gøre Danmark til det, det er i dag, havde han ingen rigtig forståelse af.

Det blev Historisk Samfunds store opgave at kalde den jævne mand frem til forståelse af disse værdier, til medarbejder i udforskningen af de rige minder, som forfædrene har efterladt sig i vort amt. Ser vi i dag Historisk Samfunds årbøger igennem fra årene, der siden 1906 er gået, så er det ikke historikeren af fag, der fylder de mange sider, han er der for at give den side af historisk forskning, som afgjort ikke kan undværes, men ellers er det et amts historie fortalt af den jævne mand om stort og småt, om fest og glæde, om sorg og savn, men altid på det jævne.

På denne måde har Historisk Samfund fået de mange i tale, og interessen for fædrenes færden og dermed for vore medmenneskers færden er blevet vakt i de brede lag.

På dette område, jeg her har nævnt, ligger Historisk Samfunds store fortjeneste, og det har derfor været glædeligt at se den stigende interesse for Historisk Samfunds arbejde, der i de forløbne år har givet sig udslag i større og større medlemstal i foreningen, så Historisk Samfund i dag tæller ca. 1000 medlemmer.

Som skolemand vil jeg kun ønske, at amtets skoler også vil være med i dette arbejde. Enhver skole har sit område, og intet sted i vort amt er så fattig på historiske minder, at der ikke kan blive rigeligt til at vække børnenes interesse for vore forfædres virke.

Jeg vil slutte med kredslæge Møllers omtale af Historisk Samfund og dets fortjeneste.

Det har været hjemstavnhistoriens og folkelivsforskningens fortjeneste, at vi har lært nogle af grundelementerne i det jævne, danske folks sind at kende. Det er dog det brede, jævne folk, der på en gang er fortid og fremtid. Vi må i første række takke den danske bondestand, folkets marv og rod, fordi den mest trofast i sin tradition knytter nutid og fremtid. Det er disse grundelementer, der sammen med vor fælles historie har skabt den danske nation, så den har kunnet stå stærk og sej, når vold truede. Vor danske kultur, vort danske sind, var vort værn under besættelsen, da den dødeligste fare truede os som dansk nation.

Hertil har også Historisk Samfund for Holbæk Amt ydet sit bidrag.

Til lykke med de 50 år og gode ønsker for arbejdet fremover.

Eskild Nylev.